

Handläggare: Suzanne Lindhagen
Telefon: 508 31554

Till
Kulturnämnden

KuN 2011-08-30
Nr 6

Remissvar rörande program för detaljplan för Hornsbruksgatan m.m. (Södermalm 2:21 m.m.) i stadsdelen Södermalm, Dp 2009- 15437-54

Förslag till beslut

1. Att kulturnämnden inte har någon erinran mot programförslaget vad beträffar rivning av befintlig tunnelbanebyggnad och nybyggnad i ett något västligare läge, inte heller mot förslaget nybyggnad av bostadshus i väster, dock med minskad våningshöjd.
2. Att kulturnämnden avstyrker uppförandet av föreslaget bostadshus i öster.
3. Att ärendet omedelbart justeras.

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har lagt fram ett programförslag för detaljplan för bebyggelse längs norra sidan av Hornsbruksgatan vid södra sidan av Högalidsparken. Tunnelbanebyggnaden från 1963 föreslås rivas och ersättas med en nybyggnad med centrumfunktioner i ett något västligare läge. Både väster och öster därom föreslås ny bostadsbebyggelse, totalt ca 60 lägenheter. Kulturförvaltningen anser det möjligt att riva tunnelbanebyggnaden. Det är positivt att man bevarar entréhallen då den har klara arkitektoniska kvaliteter. Då den västligaste delen av Hornsbruksgatan redan i vissa delar har förvanskats genom det nybyggda garaget under berget har förvaltningen ingen erinran mot en nybyggnad här. Husets höjd bör dock sänkas för att värna de viktiga siktlinjerna nerifrån gatan upp mot parken och kyrkan och från parken söderut. Det östra bostadshuset avstyrks i sin helhet eftersom bergsskärningen, som i sig har ett stort kulturhistoriskt värde, sprängs bort vid nybyggnationen. Utsikten mot Högalidskyrkan nerifrån gatan går också till stora delar förlorad och en för stadsbilden viktig grönska försvinner om detta bostadshus uppförs.

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Underlag för beslut

Planhandlingar - se www.stadsbyggnadskontoret/pagaende-planer. Sammandrag samt fotografier i bilaga. Remissvar 2010-01-20 dnr 4.1/5639/2009.

UTLÅTANDE

Remissen

Ärendet har remitterats från stadsbyggnadskontoret till stadsmuseet för svar senast 11 juli 2011. Förlängd remisstid har medgivits för att ge kulturnämnden möjlighet till yttrande.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av stadsmuseets kulturmiljöenhet.

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har inbjudit till samråd om program för detaljplan för ny bostadsbebyggelse och centrumlokaler längs norra sidan av Hornsbruksgatan vid södra sidan av Högalidsparken. Planläggningen påbörjades redan 2009/10 då stadsmuseet yttrade sig om ett första förslag. I remissvaret 2010-01-20 framfördes bl.a. att underlagsmaterialet var alltför otillräckligt för att det skulle vara möjligt att se hur kulturmiljön påverkades men att risken var stor att det skulle få ”mycket negativa konsekvenser för stadsbilden och den känsliga miljön kring kyrkan och Högalidsparken.” Museet hävdade därför att en miljökonsekvensbeskrivning borde göras innan planarbetet gick vidare. Någon sådan har dock inte genomförts. Inför detta samråd genomfördes i oktober 2010 en s.k. planeringsworkshop, en typ av fördjupat medborgarinflytande i tidigt skede, då stadsbyggnadskontoret tillsammans med boende, sakägare och andra berörda utifrån det första förslaget arbetade fram en vision för Hornsbruksgatans utveckling. Det nu aktuella förslaget bygger i stora delar på denna vision. Stadsmuseet deltog inte i workshopen.

Programförslaget

Aktuellt förslag innebär att byggnaden som idag rymmer Hornstulls östra tunnelbaneuppgång samt diverse kontorsutrymmen m.m. rivs i stora delar och ersätts med en ny byggnad för centrumfunktioner som butiker, kafé och kontor i ett något västligare läge. Själva tunnelbaneentrén bevaras dock. Uppgången från T-banan kommer att ligga i den nya byggnaden som också får en hiss upp till parken. Den nya byggnadens tak kommer delvis att ligga i nivå med parken som därmed förlängs ut mot Hornsbruksgatan. På en ganska stor del av taket planeras ett högt växthus.

Två nya bostadshus med totalt ca 60 lägenheter tillkommer, placerade i parkens bergsskärning mot Hornsbruksgatan. Båda har publika verksamheter i bottenvåningen mot gatan och är uppförda i rött tegel ”som återspeglar kyrkan”. Det ena ligger öster om T-banebyggnaden med på grund av nivåskillnaderna sex våningars höjd mot gatan och tre våningar ut mot parken. Det andra ligger närmare Hornstull och byggs kring infarten till det nybyggda parkeringsgaraget som införlivas i fasaden. Det är också sex våningar högt mot gatan men något högre, tre till fyra våningar, mot parken. Stadsbyggnadskontoret har föreslagit en maximal exploateringshöjd för projektets nybebyggelse, i handlingarna redovisade som den s.k. boxen (se de röda markeringarna i bilagans illustrationer av de föreslagna husen i sektion). Som utgångspunkt för denna höjd valdes de sju våningarna i kvarteret Bulten, strax väster om planområdet.

De nya bostadshusen saknar entréer och balkonger direkt mot parken för att i någon mån minska upplevelsen av privatisering av denna. Bebyggelsen lämnar ”släpp” som tillåter vissa utblickar från parken söderut. Befintlig trappa från gatan och upp till parken nära korsningen Varvsgatan bevaras. Två nya trappor tillkommer. Mycket av grönskan i slänten ned mot gatan men också uppe i parkens sydligaste del försvinner på grund av de nya byggnaderna.

Kulturmiljö

Högalidsparken är en av stadens många s.k. bergsparker med Högalidskyrkan, ritad av Ivar Tengbom och invigd 1923, placerad på dess högsta punkt. Kyrkan med sina församlingsbyggnader är markerade med blått på klassificeringskartan och skyddade enligt kulturminneslagen. Den anses vara ett av Sveriges främsta exempel på nationalromantik. Endast några enstaka låga hus kantar idag parken vilket gör att kyrkan är väl synlig från alla omgivande gator och utgör en mycket viktig del i stadsbilden. Även grönskan i parken och sluttningarna ned mot Hornsbruksgatan är en stor tillgång i stadsmiljön. Bergsskärningen i sig har ett stort kulturhistoriskt värde då den tydligt visar de för Södermalm så typiska topografiska förutsättningarna och att Högalidsparken är just en bergspark. Stockholms innerstad med Djurgården är som helhet ett riksintresse för kulturmiljövården. Riksintresset uttrycks i företeelser som främst tydliggör årsringarna och hur staden vuxit fram. Såväl Högalidskyrkan och bergsskärningen mot gatan är goda exempel på detta. Tunnelbanebyggnaden från 1963 ritades av arkitekterna Bengt Lindroos och Nils-Arne Rosén för Stockholms Spårvägar. Den är inte kulturhistoriskt klassad. Entréhallen med sina klinkerklädda väggar och tak i formgjuten betong har klara arkitektoniska kvaliteter.

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen anser att programförslaget i vissa delar får negativa konsekvenser för stadsbilden och den känsliga miljön kring Högalidskyrkan och Högalidsparken. Föreslagen bostadsbebyggelse påverkar siktlinjerna och vyerna både från parken uppe på berget ut över kvarteren söder därom och nerifrån omgivande gator. Den maximala exploateringshöjd som stadsbyggnadskontoret föreslagit för projektets nybebyggelse finner förvaltningen alltför väl tilltagen. Att utgå från kvarteret Bultens sju våningar som lämplig höjd anser förvaltningen olämpligt. Företsättningarna inom planområdet är så annorlunda med den bakomliggande parken och Högalidskyrkan som reser sig uppe på berget, något som är mycket viktigt att man även i fortsättningen ska kunna uppleva nerifrån gatan. Det kan konstateras att en hel del av Högalidsparkens grönska försvinner även om den i någon mån sägs ersättas genom att parken förlängs ut på den nya tunnelbanebyggnadens tak. Vissa förändringar och nytillskott torde ändå vara möjliga längs Hornsbruksgatans norra sida utan att alltför stora kulturhistoriska och stadsbildsmässiga värden går förlorade.

Förvaltningen finner rivningen av tunnelbanebyggnaden möjlig eftersom byggnaden knappast kan sägas tillföra några särskilda kvaliteter i gatumiljön. Det är positivt att den arkitektoniskt intressanta entréhallen kan bevaras. Ersättningsbyggnadens volym finner förvaltningen acceptabel då den av allt att döma inte minskar möjligheterna att uppleva Högalidskyrkan nerifrån gatan eller begränsar vyn från parken söderut. Risken finns emellertid att det föreslagna växthuset på taket kommer att förstöra önskvärda siktlinjer.

Ett nytt bostadshus i planområdets västra del finner förvaltningen också möjligt då bergsskärningen i just denna del redan har förändrats en hel del genom det nybyggda garaget i bergrummet under Högalidsparken med in- och utfart från Lignagatans norra ände. Nybyggnadens höjd bör dock sänkas för att minska påverkan på de viktiga siktlinjerna nerifrån gatan upp mot parken och kyrkan och uppifrån parken söderut.

Det östra bostadshuset avstyrks i sin helhet. Den föreslagna höjden, som till och med är högre än den maximala exploateringshöjd som stadsbyggnadskontoret förordat, gör att vyn mot Högalidskyrkan helt går förlorad från en stor del av östra Hornsbruksgatan. Bergsskärningen är här helt intakt och försedd med riklig grönska, ett viktigt och positivt inslag i gatumiljön. Förvaltningen anser att bergsskärningen skall bevaras då den så tydligt visar den för Södermalm så typiska topografin och att parken är en bergspark. Om det östra bostadshuset utgår ur programförslaget kan den nya tunnelbanebyggnaden placeras i samma läge som dagens varvid ytterligare grönska i slänten kan sparas.